

PROGRAM FUNKCJONALNY I ARCHITEKTONICZNO-PRZESTRZENNY DLA PUBLICZNYCH PRZESTRZENI CENTRALNEGO OBSZARU MIASTA TURKU

Opracowanie na zamówienie GMINY MIEJSKIEJ TUREK

Autorka: mgr inż. arch. Dagmara MLICZYŃSKA – HAJDA

WRZESIEŃ - PAŹDZIERNIK 2012

Spis treści

1. Wstęp	1
2. Ogólna charakterystyka miasta i przedmiotu (terytorium) opracowania.....	2
3. Program funkcjonalny i architektoniczno-przestrzenny przestrzeni publicznych centralnego obszaru miasta Turku.	5
4. Opis partycypacyjnego procesu budowania programu.....	11
5. Źródła.....	22

1. Wstęp

Opracowanie zawiera program funkcjonalny i architektoniczno-przestrzenny przestrzeni publicznych centralnego obszaru miasta Turku, który powstawał sukcesywnie, w trakcie cyklu otwartych debat i warsztatów, które z mieszkańcami tego miasta przeprowadziła autorka od 12 września do 10 października 2012r (opis partycypacyjnego procesu budowania programu znajduje się w odpowiednim rozdziale tego programu, gdzie umieszczono również dokumentację fotograficzną: przebiegu, wniosków, przygotowanych prac).

Partycypacyjna, otwarta metodyka prac nad programem dla przestrzeni publicznych centrum Turku została wybrana i wskazana przez Władze miasta, z zamiarem uzyskania optymalnego i akceptowanego społecznie zakresu przekształceń funkcjonalnych i formalnych publicznych przestrzeni centrum miasta. Ustalony w ten sposób zakres zmian (tj. program zmian) będzie tematem realizacyjnego konkursu urbanistyczno-architektonicznego. Taki cel prac przekazany został uczestnikom spotkań i warsztatów.

Opracowanie stanowi przedmiot umowy o dzieło UZ/169/BGP/324/12. Jeżeli nie podano inaczej, fotografie są wykonane przez autorkę.

2. Ogólna charakterystyka miasta i przedmiotu (terytorium) opracowania.

Turek jest miastem średniej wielkości (niespełna 30tyś.mieszkańców), drugim najważniejszym ośrodkiem Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego. Przy niewielkiej powierzchni (około 16,2km²) cechuje go relatywnie duża gęstość zaludnienia (ponad 1700 osób na km², a np. Kalisz nieco ponad 1500, Mława około 850, Konin około 960 osób na km²).

Miasto składa się z kilku zespołów urbanistycznych, o odmiennym charakterze i pochodzeniu, z których najstarszy i najbardziej wartościowy z punktu widzenia architektonicznego jest zespół staromiejski, z d. rynkiem – obecnie plac Wojska Polskiego. Ta, centralna i najstarsza część miasta odznacza się wielokulturowym charakterem, oryginalnym małomiasteczkowym klimatem a znaczna część śródmieścia zachowała autentyczny narys układu urbanistycznego, co zostało objęte ochroną, jako zabytek, wraz z kilkudziesięcioma budynkami, w tym domami tkaczy (układ urbanistyczny wpisany został do rejestru zabytków). Obiekty w rynku, choć nie stanowią dziedzictwa prawnie chronionego, zachowały tradycyjne, typowe dla regionu formy i detale, w tym urocze, żeliwne balkony.

Fot. 1 TUREK Z LOTU PTAKA > WIDOK NA PLAC WOJSKA POLSKIEGO < PO LEWEJ KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW NSJ (źródło: UM TUREK)

Historia miasta sięga roku 1136, na który datowana jest pierwsza wzmianka o Turku (jako „Turkowiście”), w bulli papieża Innocentego II, która Turek wymienia jako jedną z posiadłości gnieźnieńskich arcybiskupów. Nieco ponad dwieście lat później Turek uzyskuje prawa miejskie (1341), oparte

na regułach średzkich (które są wczesną i konserwatywną odmianą prawa magdeburskiego, ich regionalną odmianą jest prawo kaliskie).

Kształt dzisiejszego śródmieścia, z centralnym placem- rynkiem, ma długą tradycję, znajdując odniesienie w dokumencie króla Kazimierza Wielkiego potwierdzającym władztwo biskupów gnieźnieńskich nad Turkiem, w którym opisano Turek jako miasto z rynkiem: *Turek civitas cum foro et duabus vllis sibi iunctis* (1357). Od wieku XIV do początku wieku XX miasto przechodzi zmienne koleje losu, stając się w początkach XIX w. osadą fabryczną skupioną wokół rynku i przyległych ulic. Dla mieszkańców drugim, poza uprawą roli źródłem utrzymania, było rzemiosło i przemysł, głównie tkactwo i włókiennictwo. Osiedlenie się w Turku tkaczy z Czech i Saksonii zapoczątkowało rozwój przemysłu włókienniczego a społeczność protestancka w 1849 utworzyła parafię –powstał kościół ewangelicki, stworzony według projektu Henryka Marconiego, a budynek w stanie niezmienionym przetrwał do czasów obecnych i jest jednym z ważniejszych zabytków miasta.

Fot. 2 PLAC WOJSKA POLSKIEGO, OBECNA KOMPOZYCJA PŁYTY Z CENTRALNIE USYTUOWANĄ FONTANNĄ I OSIOWO ROZPLANOWANYMI GAZONAMI. (źródło: UM TUREK)

W drugiej połowie XIXw. wzniesiony został przy rynku Ratusz, który dziś jest siedzibą jedyne w Polsce Muzeum Rzemiosła Tkackiego. Ostatnie dziesięciolecie XIX wieku, gdy siatka ulic miasta liczyła ich około 20, to czas gdy przestrzeń publiczne miasta zyskały brukowane nawierzchnie i chodniki. W roku 1890 ulica Kaliska i Rynek (obecnie plac Wolska Polskiego) obsadzono drzewami akacjowymi, a na przelomie XIX i XX wieku wprowadzono oświetlenie uliczne [Dzieje Turku, s.92-93]. Zadrzewienie rynku usunięto, w czasie okupacji był to plac otwarty, targowy, ze stacją benzynową i przystankiem autobusowym. Skwer na dzisiejszym placu im. Henryka Sienkiewicza założono na podstawie decyzji

z 1875r., na pocmentarnym placu przy kościele św. Jana Chrzciciela, przekształcając go w ogród saski obejmujący: alejki spacerowe z ławkami, drzewa, krzewy i trawniki [Dzieje Turku s.93-94]. Liczba mieszkańców miasta w przeddzień I wojny światowej wynosiła 11232 osoby, wyznanie rzymskokatolickie stanowiło 57% mieszkańców, prawosławne 9%, ewangelickie 1% i starozakonne 28%

Niespełna sto lat od realizacji projektu Marconiego, inny światowej sławy artysta, uczeń Jana Matejki i rektor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie – Józef Mehoffer ozdabia wnętrze kościoła parafialnego w Turku (w.1936). Tworzy polichromie, nawiązujące do wyobraźni ludowej, elementami rajszych ogrodów, przyrody o wyraźnych cechach matecznika (Grzeszkiewicz W. Stachowiak B., 2008, s.11). Projektuje również witraże i maluje 16 obrazów, w tym stacje Męki Pańskiej. W międzywojniu miasto rozkwita, powstaje liceum, spółdzielnia rzemieślnicza „Tkacz” a następnie budynek jej siedziby, zaś w 1938r. miasto zyskuje Park i dom parafialny przy placu im. H. Sienkiewicza, tym niemniej dopiero w latach siedemdziesiątych ub. wieku liczba ludności przekracza 20tys.(1975). W roku 1999, w skutek reformy administracyjnej Turek staje się częścią województwa wielkopolskiego oraz – ponownie - siedzibą powiatu.

Fot. 3 TUREK, PLAC WOJSKA POLSKIEGO, JEDEN Z CHARAKTERYSTYCZNYCH BALKONÓW.

Przez Turek przebiegają dwie, ruchliwe drogi krajowe Nr 72 (Konin – Łódź – Rawa Mazowiecka) i Nr 83 (Turek - Sieradz) oraz droga wojewódzka Nr 470 (Kalisz – Koło). Natężenie ruchu na drogach krajowych przekracza 360 pojazdów na godzinę (wg informacji ujętych w Studium) i choć jedynie część tego ruchu wchodzi do miasta, stanowi to o jego nadmiernej - jak na ruch wewnątrzmiastki - uciążliwości, przy czym „większość mieszkańców ma możliwość pieszego dostępu do centrum (Studium, s.35). Szczegółowy opis miast jak również przedstawienie jego historii zabytków oraz uwarunkowań przestrzennych i barier funkcjonalno-przestrzennych znaleźć można w części 5 Studium (odpowiednio, s.25-31 i s.35-37).

3. Program funkcjonalny i architektoniczno-przestrzenny przestrzeni publicznych centralnego obszaru miasta Turku.

Funkcja przestrzeni publicznych centralnego obszaru miasta Turku i wypracowany program architektoniczno-przestrzenny przestrzeni publicznych centralnego obszaru miasta Turku opisano poniżej, w układzie który przyjęto dla pracy w drugim warsztacie projektowym.

Na końcu tej części, po opisie programu, zamieszczono ortofotomapę centrum miasta z przykładowym schematem rozprowadzenia ruchu [RYSUNEK 2], według wypracowanych w czasie warsztatów reguł

Schemat pokazuje możliwy układ przestrzenny, możliwy sposób powiązania obu placów oraz możliwy sposób zharmonizowania układu przestrzennego z uzgodnioną w czasie warsztatów potrzebą zachowania dostępności placów dla ruchu samochodowego a postulowane wyodrębnienie stref funkcjonalnych placu Wojska Polskiego zasugerowano poprzez zaproponowanie możliwego układu zieleni wysokiej.

Plac Wojska Polskiego

Funkcja:

centralny, reprezentacyjny plac miejski, salon Turku: miejsce nadające klimat miastu, dogodne dla miłego spędzania czasu z przyjaciółmi i rodziną, bezwarunkowo należy zachować obecne funkcje placu wobec otaczającej zabudowy handlowej, usługowej i mieszkalnej, z uwzględnieniem potrzeby organizowania na tym placu (oraz na dziedzińcu muzeum) kameralnych, niewielkich imprez (kulturalnych, edukacyjnych itp.)

Nowy układ funkcjonalny placu należy zaprojektować w taki sposób, aby:

- zdecydowanie ograniczyć natężenia ruchu pojazdów samochodowych, przy zachowaniu możliwości wjazdu samochodami w przestrzeń tego wnętrza urbanistycznego oraz możliwość parkowania, co najmniej 30 samochodów i 10 rowerów. Modyfikację funkcjonowania układu ulicznego z którym plac jest powiązany należy skoordynować z niezbędnymi korektami układu komunikacyjnego, który należy zaproponować dla centrum Turku, w oparciu o uproszczoną analizę potoków ruchu i potrzeb parkingowych
- zapewnić potrzebne połączenie placu z placem im. H. Sienkiewicza (chodzi o powiązanie wizualne oraz powiązanie komunikacyjne dla pieszych i rowerzystów
- zdecydowanie ograniczyć zagrożenia dla pieszych i rowerzystów ze strony poj. samochodowych i motocykli, traktując płytę placu jako przestrzeń dla pieszych, w której dopuszczalny jest, bardzo wolny ruch pojazdów

Przekształcenia placu powinny uwzględniać i wprowadzić wyartykułowaną przez mieszkańców potrzebę użytkowania fontanny oraz potrzebę różnych stref funkcjonalnych, odpowiednio organizujących użytkowanie placu wokół fontanny. Projektując należy przewidzieć miejsce na fontannę (wodę) i zielen, której w ocenie mieszkańców jest obecnie zbyt wiele (powierzchniowo) przydatne byłoby (choć niekonieczne) przewidzenie możliwości organizowania małych, kameralnych

impresz kulturalnych). Zieleń należy uzupełnić o drzewa liściaste, przy czym prócz tego potrzebny jest klomb kwiatowy dywanowy. Należy przewidzieć odpowiednią ilość i rozmieszczenie ławek, stojaków na rowery i innych elementów mebli ulicznych, a ławki powinny być duże, z oparciem i poręczami stylizowane na „stare” (na przykład takie jak tzw. ławka mehofferska) z drewnianym siedziskiem. Plac powinien zostać wyposażony w oświetlenie na słupach (latarnie uliczne) jak i w oświetlenie iluminujące balkony, inne wybrane detale otaczającej plac zabudowy oraz klomb.

Forma:

Dominującym elementem kompozycji wnętrza i płyty placu ma być fontanna, usytuowana mniej więcej w tym samym miejscu, co obecnie istniejąca ale zupełnie inna w formie i możliwościach technologicznych: tzw. fontanna dostępna (bez misy) podświetlana, ze sterowanymi strumieniami wody, nagłośnieniem (podkład muzyczny). Wskazane jest by fontanna była oryginalna, niepowtarzalna – wodne dzieło sztuki, w klimacie dzieł i epoki Mehoffera): dopuszcza się by dysze fontanny były usytuowane w różnych miejscach płyty placu, pojedynczo i w grupach, a przy takim – unikalnym- rozwiązaniu, należy zadbać by południowa część placu kształtowana była jako przestrzeń „dla wody”, a północna, bliższa Muzeum Rzemiosła Tkackiego, jako przestrzeń przeznaczona przede wszystkim „dla zieleni” – drzewa (a wzdłuż budynków ogródki „piwne”).

Miejsca parkingowe: skośne lub prostopadłe –powinny zostać zaprojektowane tylko z dwóch stron placu, najlepiej w powiązaniu z miejscami postoju dla rowerów oraz elementy informacji wizualnej (kierunkowskazy, dla pieszych i rowerzystów)

Plac im. Henryka Sienkiewicza:

Funkcja:

zielony plac miejski, miejsce relaksu (krótkiego odpoczynku), któremu potrzebne jest utrzymanie i uzdrowienie zieleni: rewaloryzacja drzewostanu, nowe nasadzenia i nowe klomby (niska zieleń dekoracyjna) projektując reorganizację placu należy przewidzieć miejsce na okazjonalne wystawy i kameralne spotkania (sztuka, kultura) i publiczne toalety (szalet miejski), ale w dyskretnym miejscu (na rogu ulicy Parkowej i placu im. Henryka Sienkiewicza).

Układ funkcjonalny placu uwzględniać musi wytrasowanie ciągu pieszo-jezdnego wschód-zachód oraz utrzymanie funkcji parkingowej placu, w taki sposób by wskutek modyfikacji organizacji ruchu i układu drogowego (zwężenia jezdnii) uzyskać większy komfort pieszych a przy tym maksymalnie dużo miejsc parkingowych.

Forma:

potrzebne jest wprowadzenie klimatu prac i epoki Mehoffera (rzeźba, witraże, muzyka), potrzebny budynek toalet publicznych mógłby być obiektem o historyzującej formie, mocno nawiązującej do stylu późnej secesji.

Park:

Funkcja:

potrzebne jest przekształcenie obecnej funkcji parku w park rekreacyjno-sportowy, ma to być miejsce realizowania pasji: kultury, sztuki oraz zabawy, do parku powinny zostać przeniesione masowe imprezy, co może nastąpić dopiero po jego przystosowaniu do takich celów, między innymi poprzez budowę muszli koncertowej/teatru letniego, której lokalizację i ogólne parametry należy przeanalizować i przedstawić (przewidzieć); jak i wydzielić miejsca na imprezy masowe, obmyśleć i wyznaczyć ścieżki edukacyjne, trasy treningowe (np. nordic-walking), część rekreacyjną dla dzieci, w tym centralny bezpieczny plac zabaw (dla dzieci do 10 roku życia);

potrzebne jest przeprowadzenie oczyszczenia stawu i przywrócenie przepływu wody, zagospodarowanie tego zbiornika wodnego (wyspa, łabędzie, kaczki) i oświetlenie oraz poprawienie bezpieczeństwa (monitoring); reorganizacja układu funkcjonalnego parku powinna wprowadzić możliwość jazdy na rowerze i spaceru z psem (wydzielona strefa dla psów).

Forma

Dostosowana stylistycznie do innych przestrzeni publicznych miasta, tradycyjna; należy rozważyć możliwość i miejsce dla rzeźby tura; elementy galanterii parkowej i urządzenia dobierać lub projektować takie same lub podobne do zastosowanych na placu im. H. Sienkiewicza.

Komunikacja w przestrzeniach publicznych:

Funkcja:

konieczne jest uporządkowanie i zdyscyplinowanie ruchu pojazdów samochodowych (ruch powinien odbywać się z prędkością mniejszą niż 50km) a także rozdzielenie ruchu tranzytowego od lokalnego, z zachowaniem i spowolnieniem ruchu lokalnego (dojazd do sklepów i lokali usługowych), pożądane jest zdecydowane ograniczenie tranzytowego ruchu kołowego przez centrum miasta;

potrzebne jest poszerzenie chodników, a w centrum likwidacja krawężników: układ komunikacyjny obu placów i ciągu (pasażu) wschód-zachód należy projektować jako wolny od barier (bez krawężników), poszerzenie chodników ma umożliwić wychodzenia z działalnością przed lokale (np. kawiarenki);

potrzebne jest wyznaczenie ciągów pieszych i rowerowych prowadzących do centrum i przez centrum Turku (wraz z odpowiednio rozplanowanymi miejscami parkowania rowerów): niezbędne jest powiązanie (połączenie ciągiem pieszym) obu placów i Parku, taki pasaż powinien być zaprojektowany jako wygodny dla osób z dziecięcymi wózkami, niepełnosprawnych, rowerzystów; potrzebne jest wytyczenie ciągu pieszego (pasażu) na kierunku wschód zachód, równoległe do dwóch planowanych ciągów ruchu pojazdów samochodowych, a mianowicie: ul. Kaliska – plac Wojska Polskiego - plac im. H. Sienkiewicza- Dzikie Ogród- Deptak Księży – Zieleniak-plac Barbórka- osiedle 650-lecia - deptak;

przeanalizować i zaproponować należy kompleksową modyfikację organizacji ruchu samochodowego, a w tym celu należy również rozważyć i ocenić celowość:

- Udrożnienia ul. Kaliskiej (jako ciągu o dopuszczalnym ruchu do 3,5t z prędkością 10km/h (spowalniacze) –w celu dojazdu do placu Wojska Polskiego, jak również do sklepów i lokali, dla zwiększenia dostępności lokali handlowych i usługowych dla osób starszych, niepełnosprawnych, oraz w celu ułatwienia dostawa towarów);
- Ustalenia dla ulic Uniejowskiej i Ogrodowej oraz dla południowej strony placu im. H.Sienkiewicza ruchu dwu kierunkowego;
- Ustalenia dla ulic Kolskiej i odcinka 3 Maja ruchu jednokierunkowego;
- Wyznaczenia na ulicach jednokierunkowych stanowisk parkingowych, jeśli to możliwe skośnych, a tam gdzie to niemożliwe, równoległych;
- Możliwość zwiększenia liczby miejsc parkingowych poprzez:
  - bardziej efektywne wykorzystanie przestrzeni (w tym również inne oznakowanie pionowe i poziome) i różnorodną formułę,
  - wyznaczenie nowych miejsc parkingowych przy hali sportowej i naprzeciwko,
  - różnorodną i zmienną formułę parkowania: sezonowe, stałe, na czas imprez itd.;

Forma:

Układ komunikacyjny należy zaprojektować w sposób maksymalnie wygodny dla pieszych, posadzki równe, o gładkiej nawierzchni i łatwe w utrzymaniu czystości, na placu Wojska Polskiego posadzka z dużych płyt granitowych uzupełniania (dylatowana) miejską kostką granitową, w jasnym kolorze, rodzaj i materiały nawierzchni placów i chodników i ciągu wschód-zachód (pasażu) wzajemnie dopasowane, gładkie i w jasnych, ciepłych kolorach, optymalne byłyby posadzki na obu placach oraz na ulicach Kolskiej, Kaliskiej i 3 Maja z kamienia naturalnego, w jasnych kolorach, funkcja miejsc powinna być wyznaczona (oznaczona) innym kolorem posadzki i inną fakturą posadzki w taki sposób należy też wyznaczyć ciągi piesze.

Meble i galanteria uliczna (mała architektura): ławki, słupki, latarnie o klasycznych stylizowanych formach, wykonane z metalu lub kamienia, potrzebne jest zachowanie starego stylu („retro-funkcjonalny”, „klasycznej elegancji”); najlepsze byłoby jednolite wyposażenie, w taką samą galanterię co najmniej obu placów, oraz ulic: Kolskiej, Kaliskiej i 3 Maja oraz Parku; oświetlenie uliczne (latarnie) na placu Wojska Polskiego oraz na placu H. Sienkiewicza i przyległych ulicach mają być takie same (przyległe ulice to: Kolska, 3-Maja, Ogrodowa, Wąska, Szeroka, Dobrska, oraz Kaliska na całej długości).

Zieleń w przestrzeniach publicznych powinna być całościowo skomponowana, należy uwzględnić i zaplanować umieszczanie koszy z kwiatami na balkonach i latarniach ulicznych

Inne potrzeby w przestrzeniach publicznych:

potrzebne są estetyczne toalety publiczne ,

potrzebna jest zmiana systemu opłat za parkowanie, w zależności od czasu i lokalizacji w stosunku do centrum (wprowadzenie różnych stref parkowania), rozważyć zainstalowanie parkometrów,

potrzebna jest głębsza analiza ruchu pojazdów i rotacji na parkingach wraz z pomiarem ruchu lokalnego (uproszczonym).

Należy tu zauważyć, że zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które (Zmiany s.11) Sposób zagospodarowania miejsc o szczególnym znaczeniu dla kształtowania przestrzeni miejskiej, w tym obszar śródmieścia należy określać poprzez opracowanie planów miejscowych. Wytyczne są zbieżne z ustaleniami Studium, sformułowanymi w części 9. Kształtowanie fizjonomii Miasta, bowiem: zakładają podniesienie walorów przestrzennych, wzbogacając program funkcjonalny, dbają o sferę estetyczną i wysoki standard posadzek oraz istniejącą zieleń (Zmiany s. 23). Wytyczne są również zbieżne z kierunkami kształtowania wnętrza urbanistycznych, które ujęte zostały w tej, dziewiątej części Zmian, podrozdział 3., w którym znajdują się odpowiednie dyspozycje.

Rysunek 1 PRZYKŁAD MOŻLIWEJ REORGANIZACJI RUCHU I ZAGOSPODAROWANIA UL.KALISKIEJ

JAKO CIĄGU PIESZO-ROWEROWEGO BEZ BARIER

RING

CIĄG PIESZO-
ROWEROWY
(ew. JEZDNY)

GRANICE PŁYTY
PLACÓW (prze-
strzeń bez barier)

MOŻLIWY
układ parkingów
na pl. Wojska Pol-
skiego

MOŻLIWY
układ drzew
na pl. Wojska Pol-
skiego

RYSUNEK 2 SCHEMAT FUNKCJONALNY I MOŻLIWY UKŁAD PRZESTRZENNÝ

4. Opis partycypacyjnego procesu budowania programu

W tej części znajduje się zwięzła relacja z cyklu spotkań debat a przede wszystkim z warsztatów: jednym programowym i dwóch projektowych, które przeprowadzone zostały w Turku według poniższego terminarza

1. Inauguracja – spotkanie wprowadzające: 12 września 2012r.
2. Debata programowa : 20 września.
3. Warsztat programowy: 26 września.
4. I Warsztat projektowy: 4 października.
5. II Warsztat projektowy: 10 października 2012r.

Wszystkie spotkania, debaty i warsztaty odbywały się w Miejskim Domu Kultury przy ul. Kościuszki 13, w Sali widowiskowej, od godziny 17:00. Miejsce spotkań i warsztatów jest pozbawione barier architektonicznych (jest dogodne dla osób sędziwych lub niepełnosprawnych ruchowo (rampa). Na czas zajęć (od 17:00 do 19:30) zapewniono fachową opiekę nad dziećmi w wieku od lat 3 (zajęcia plastyczne), z czego dwukrotnie skorzystano. Przebieg i rezultaty prac [poszczególnych zajęć] były dokumentowane fotograficznie, wykonano również zapis audio, a dokumentację wraz z relacją umieszczano na stronie internetowej www.miastoturek.pl. Udział w warsztatach był równoznaczny z akceptacją stwierdzenia, że produkty działań podjętych lub dokonanych w ich trakcie nie stanowią dzieł, w rozumieniu ustawy o ochronie praw autorskich i nie mogą być przedmiotem ochrony prawnej lub roszczeń wobec organizatora przedsięwzięcia, co dotyczy wszelkich form ich wykorzystania, w tym publikacji.

1. Pierwsze, inauguracyjne spotkanie z cyklu, który poświęcony był poszukiwaniu treści i formy przestrzeni publicznych Turku miało na celu zapoznanie uczestników zarówno z problemami przestrzeni publicznych jak i z formułą całego i cyklu, w tym z warsztatową metodą pracy nad programem funkcjonalnym i architektoniczno-przestrzennym. *Ocena jakości centralnych przestrzeni naszego miasta: placu Wojska Polskiego i placu im. Henryka Sienkiewicza, skłania do podjęcia – po raz kolejny – działań mających na celu rozważną i kompleksową reorganizację tych publicznych przestrzeni Turku. Przestrzenie publiczne Turku rozumiem jako dobro: przestrzeń wspólnie użytkowaną i celowo przez nas, turkowie kształtowaną, tak by służyła zaspokojeniu potrzeb naszej lokalnej społeczności. Zatem przestrzeń definiowaną również w kategoriach społeczno-ekonomicznych, zgodnie z naszymi zasadami i wartościami – powiedział Burmistrz Turku p. Zdzisław Czapla, otwierając spotkanie, na które przybyło około 70 osób. O publicznym charakterze przestrzeni decyduje zbiorowy sposób jej użytkowania. Przez co stan przestrzeni publicznych obrazuje, w znacznym stopniu, sposób i poziom życia w mieście. Równocześnie, od kondycji publicznych przestrzeni: wyglądu, bezpieczeństwa, atrakcyjności, zależy jakość życia w mieście. To szczególne sprze-*

żenie, zwrotne, czyni z przestrzeni publicznych przedmiot szczególnej uwagi, przede wszystkim ze strony mieszkańców i władz miast. Dobre przestrzenie publiczne to miejsca dobrze służące zaspokojeniu potrzeb ludzi, miejskiej społeczności. Centralne place Turku potrzebują zmiany. Odpowiedniej (adekwatnej) do potrzeb turkowień, rozpoznanej i różnorodnej kulturowego dziedzictwa naszego miasta oraz naszych aspiracji, na przyszłość. Potem przedstawiłam zebrany sposób podejścia polskich miast do problemów zagospodarowania publicznych i jako ekspert z zakresu rozwoju miast i rewitalizacji, urbanolog i wykładowca – prowadziłam (moderowałam) wszystkie zajęcia cyklu: debatę, warsztaty programowe i projektowe.

Po prezentacji głos ponownie zabrał Burmistrz Turku, zwracając uwagę, że rezultaty przekształcania placów, centralnych publicznych przestrzeni polskich miast są różnorodne i inspirowane - najczęściej dobre ale i nierzadko, co najmniej, dyskusyjne – kontrowersyjne, wątpliwe estetycznie lub nijakie, banalne i niewygodne dla użytkowników. Powiedział również, że *„zdeponowane w Turku dzieło Józefa Mehoffera, jednego z najwspanialszych polskich artystów pierwszej połowy XX wieku, zobowiązuje do poszukiwania rozwiązań dorównujących temu kulturowemu dziedzictwu, oryginalnych i odpowiadających potrzebom turkowień”* Po czym stwierdził, że To zadanie niełatwe, a troska o najwyższy poziom planowania i projektowania urbanistycznego publicznych przestrzeni, skłania by sięgnąć do nietypowych metod, opartych o uczestnictwo szerokiego kręgu interesariuszy – codziennych użytkowników tych przestrzeni, co umożliwi wykorzystanie tzw. ekspertyzy lokalnej: znajomości uwarunkowań i potrzeb, uzewnętrznienia pragnień i aspiracji istotnych dla osiągnięcia dobrego rezultatu, zmiany na lepsze.

Następnie Burmistrz przedstawił trzy zamierzenia, które w drodze do osiągnięcia zmiany-lepszego zagospodarowania naszych centralnych placów, chce zrealizować:

- ugruntować świadomość turkowień o ważnej roli przestrzeni publicznych miasta w rozwoju społeczno-gospodarczym Turku i jakości życia w naszym mieście oraz zmotywować organizacje pozarządowe do działań na rzecz dbałości o jego przestrzenie publiczne;
- zachęcić turkowień do uczestnictwa w planowaniu rozwoju miasta: w poszukiwaniu i wyrażaniu -w czytelny choć nieformalny sposób - zbiorowych potrzeb i aspiracji turkowień wobec przestrzeni publicznych naszego miasta (co będzie użyteczne w procesach definiowania polityki przestrzennej i projektowaniu zagospodarowania placów);
- zidentyfikować potrzeby i aspiracje turkowień wobec centralnych przestrzeni publicznych miasta, sięgając do innowacyjnych (nietypowych) metod: partycypacyjnych technik programowania i planowania.

Cel wspólnej pracy? Program funkcjonalny i architektoniczno-urbanistyczny dla publicznych przestrzeni centrum naszego Miasta - dwóch, głównych placów: Wojska Polskiego i Henryka Sienkiewicza, wraz z ich otoczeniem – tj. sąsiednimi kwartałami śródmieścia. Chodzi o zapewnienie dostępu do przestrzeni tych placów i stworzeniu takich form przestrzennych,

które zminimalizują wykluczenie i nieuzasadnioną konkurencyjność (w tym zawłaszczanie) a wspierać będą rozwój aktywności społecznych, kulturalnych i artystycznych, które są żywotnie związane z przestrzeniami publicznymi miast, działają dzięki nim i je wzmacniają. Burmistrz zachęcił zebranych do udziału w sondażach, a szczególnie w sondażu fotograficznym oraz sondażu internetowym.

W drugiej części spotkania przedstawiłam metodę pracy. Jest to metoda planowania zmian w miejskich przestrzeniach, oparta o założenie, że dla satysfakcjonującej i akceptowanej społecznie zmiany zagospodarowania trzeba otwarcia procesu diagnozowania i projektowania na użytkowników przestrzeni – tj. mieszkańców i przedsiębiorców. Omawiając metodę, podkreśliłam, że otwarty proces prac obejmuje szerokie informowanie, debatę i wspólną pracę w formie warsztatów, a na koniec nastąpi podsumowanie wyników, na publicznym spotkaniu finalnym (zaplanowane jest na 24 października). Wprowadzając do partycypacyjnej metody planowania zaznaczyłam, że metoda taka zapewnia wszystkim zainteresowanym możliwość uczestnictwa, na takim poziomie zaangażowania jaki uznają za optymalny: od dostępu do informacji i możliwość przedstawiania własnych opinii i uwag, również w trakcie spotkań i debat, stanowiących przestrzeń do publicznego dialogu lub dyskusji, aż do współpracy nad konkretnymi koncepcjami, poprzez udział w zajęciach warsztatowych. Treści przekazane na spotkaniu inauguracyjnym wywołały zainteresowanie i potrzebę dyskusji, którą uczestnicy prowadzili na tematy dotyczące przestrzeni publicznych, układu komunikacyjnego oraz rozwoju miasta.

2. Debata programowa, która została przeprowadzona 20 września składała się z dwóch części. W pierwszej, jako zewnętrzny ekspert, przedstawiłam swoją diagnozę – obraz uwarunkowań i zestaw informacji, charakteryzujących cechy miejsca, które było przedmiotem prac. Uczestnicy debaty uzyskali w ten sposób perspektywę zewnętrzną. Druga część była moderowaną rozmową, a z czasem dyskusją, w trakcie której uczestnicy mogli sprecyzować swoje opinie i oceny, poznać opinie innych osób. Również zmienić albo ugruntować dotychczasowe poglądy, pozyskać nowe informacje i przygotować się do udziału w warsztatach. W trakcie debaty dwaj uczestnicy pokazali i omówili przygotowaną przez siebie koncepcję – w formie prezentacji – zawierającą postulaty, pomysły i konkretne rozwiązania. Uczestniczyło około 50 osób (dokumentacja fotograficzna oraz zapis przebiegu spotkania, znajduje się na stronie internetowej www.miastoturek.pl, w zakładce konsultacje społeczne).

3. Pierwszy warsztat - programowy, to były zajęcia, w czasie których uczestnicy warsztatów, podzieleni losowo na grupy, mieli do wykonania dwa zadania. Pierwsze to ustalenie programu dla głównych publicznych przestrzeni miasta: placu Wojska Polskiego i placu Henryka Sienkiewicza. W uproszczeniu, chodziło o udzielenie odpowiedzi na pytanie: co ma się na tych placach znajdować, czego ma nie być, jakie imprezy powinny tam się odbywać, czy konieczne jest wprowadzenie segregacji ruchu pieszego i kołowego. Pracując w grupach, w czasie warsztatu programowego uczestnicy (około 50 osób) szukali będą odpowiedzi na

pytanie jakie są ich potrzeby w stosunku do publicznych przestrzeni miasta (dokumentacja fotograficzna oraz spis postulatów-wniosek z debaty, znajduje się na stronie internetowej www.miastoturek.pl, w zakładce konsultacje społeczne).

4. Kolejne zajęcia warsztatowe, dotyczyły projektowania przestrzeni publicznych w oparciu o jeden, z pięciu opracowanych na warsztacie programowy, pomysłów. Grupy warsztatowe, ponownie wybrane losowo, miały za zadanie w pierwszej kolejności uzgodnić który z 5 programów uznają za najbliższy swoim wyobrażeniom o publicznych przestrzeniach miasta, a następnie - dyskutując – spróbować określić formę – styl, charakter, klimat estetyczny, który byłby najodpowiedniejszy dla placów i ulic Turku. Cztery grupy pracujące w tym warsztacie zdecydowały, że dalsza praca toczyła się nad 3 programami (z 5), dwa nie „trafiły” do przekonania żadnej z grup, tym samym nastąpił pierwszy etap wyboru, oraz syntetyzowania podejścia do społecznych potrzeb, a w ślad za tym do wstępnego określania formy (stylu, kolorystyki). Na zakończenie tego warsztatu jeden z uczestników przedstawił swą autorską koncepcję zmian przestrzennych w śródmieściu miasta. W warsztacie wzięło udział około 40 osób.

Fot. 4 ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU. UCZESTNICY PRACUJĄ NAD UZGODNIENIEM WYBORU PROGRAMU

Fot. 5 ZAJĘCIA PIERWSZEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO –PRACA JEDNEJ GRUP.

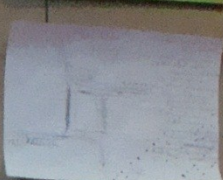
NADAC KLIMAT MIASTU

- Parkingi od strony budynków
- Ruch jednokierunkowy z dwóch stron wokół placu
- Wskazanie ścieżki kaliszkiej
- Parkingi na placach jednokierunkowych
- Ograniczenie miejsc parkingowych wokół placu (z dwóch stron)
- Odbieganie parkingu od placu centralnego
- Wskazanie fontanny i słupki wzdłuż wokół niej miejsc rekreacyjnych, wystawnych, kulturalnych
- miejsca parkingowe dla rowerów
- wytyczenie tras rowerowych

WYODREBNIĆ SERCE MIASTA - CENTRUM

- ZEBY MIASTO MIAŁO PODATKI
- LUDZIE MIELI PRACĘ
- MIEJSCA DO RELAKSU

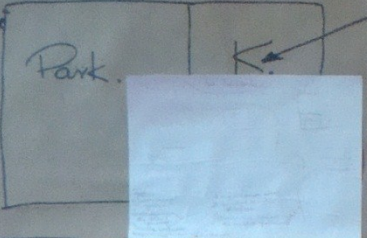
Pl. Wójcika Pol.

Plac Siekierowicza

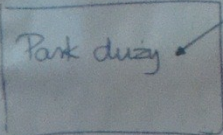
- Wskazanie i nadanie znaczenia siedom, poprawianie estetyki.
- poprawianie klimatu (kultura, sztuka, muzyka)
- okazjonalne wystawy i kameralne spotkania (miejsca na sztuki i kultury itp.)
- zagospodarowanie: Tawki, Holki-budy itp.

Park

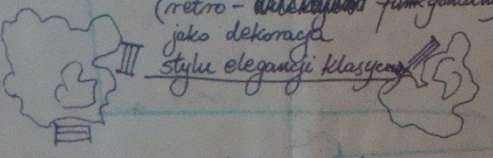
Park duży

- funkcja rekreacyjno-sportowa
- część edukacyjna dla dzieci
- plac zabaw
- murale kameralne
- ścieżki edukacyjne
- zagospodarowanie skrajnych wzdłuż (wytyka, tablice, kaski) oświetlenie
- poprawa bezpieczeństwa

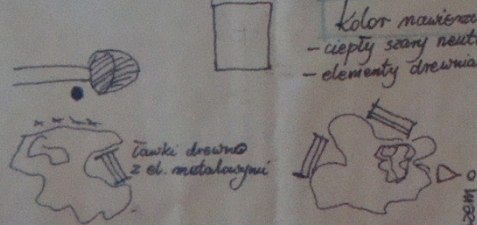

Zachowanie „starego” stylu (retro - ~~funkcjonalny~~ funkcjonalny) jako dekoracji stylu elegancji klasycznej

Kolor maziennakni:

- ciepły szary neutralny
- elementy drewniane

Tawki drewno z el. metalowymi

Muzeum

- zamiast asfaltu i foraszynek - jednolita muraweczka
- umiarkowana rozmiar i kolorystyka szafek sklepowych
- możliwość zachowania i dywanu kwiatowego
- udegrapanie szafek w ~~starych~~ nowych kamienicach
- zachowanie trawnicy zielonej
- Tawki takie jak Tawki Mehoffera
- wskazanie i zachowanie zieleni
- fontanna „na ławce” - archa jakby w porównaniu z nami - podświetlana kolorem
- ogrodek „pawie” = pyszność kawiarni

ograniczenie ruchu pojazdów
M4 Pl. Wójcika Selskiego

17

Fot. 6 REZULTATY DRUGIEGO WARSZTATU – ROZWIJANIE WYBRANEGO PROGRAMU PRZESTRZENI PUBLICZNYCH.

5. Ostatni warsztat, projektowy miał na celu dookreślenie – na tyle ile to w takiej formule pracy możliwe – stronę formalną oczekiwanych rozwiązań, jak również dopełnić syntetyzowanie ustaleń programowych. Uczestnicy znów pracując w grupach, dobierając się podług własnego wyboru pracowali na takich samych materiałach, obejmujących pełny zakres dotychczasowych rezultatów cyklu, z zadaniem wskazania (usunięcia) elementów z którymi zupełnie się nie identyfikują, doprecyzowaniem opisu formy małej architektury, zieleni, kolorystyki itd. W tym miał pomóc sondaż graficzny, naprowadzający uczestników na ścieżkę myślenia obrazami i kolorami, które kojarzą się Mehofferem i miastem Turek. W rezultacie, jako finał prac, powstało 5 wypowiedzi grup (w warsztacie uczestniczyło około 35 osób). Rezultat ostatniego warsztatu, po kompilacji, analizie pozwalającej na określenie powtarzalności wyboru jak również sugestii i akceptów - stanowił efekt cyklu: program dla przestrzeni publicznych miasta.

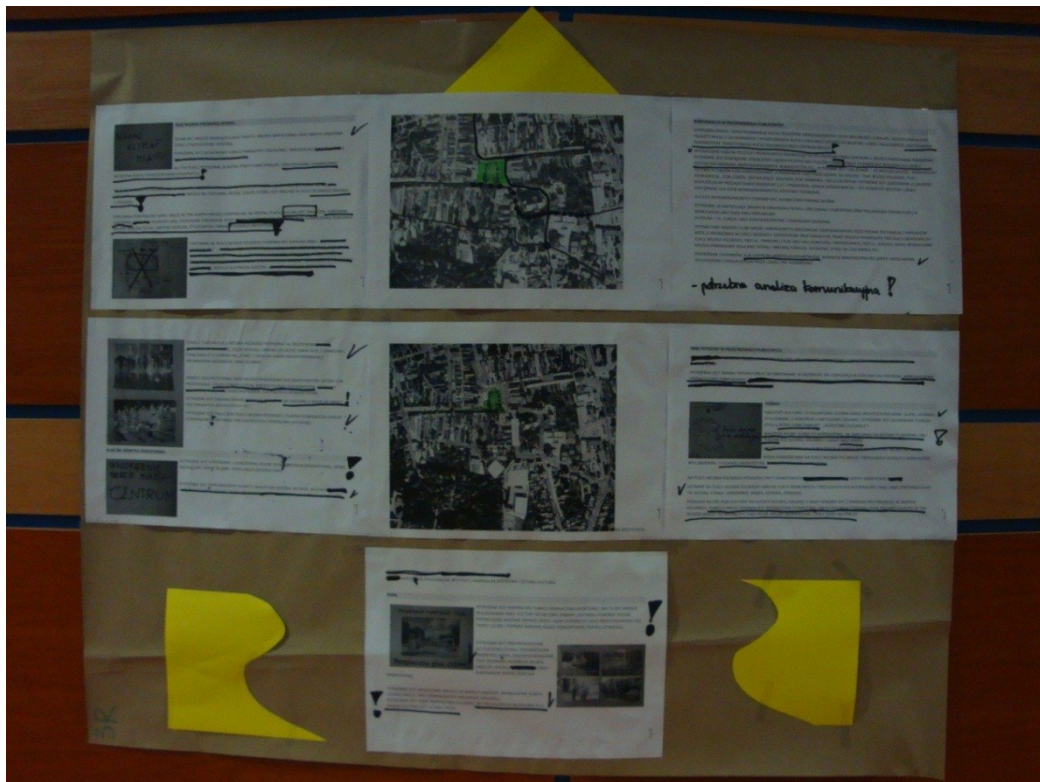
Na zakończenie tego warsztatu jeden z uczestników przedstawił wykonaną samodzielnie analizę uwarunkowań reorganizacji ruchu samochodowego wraz z dwiema koncepcjami zmian w organizacji. Prezentacja wywołała zainteresowanie i ożywioną dyskusję.

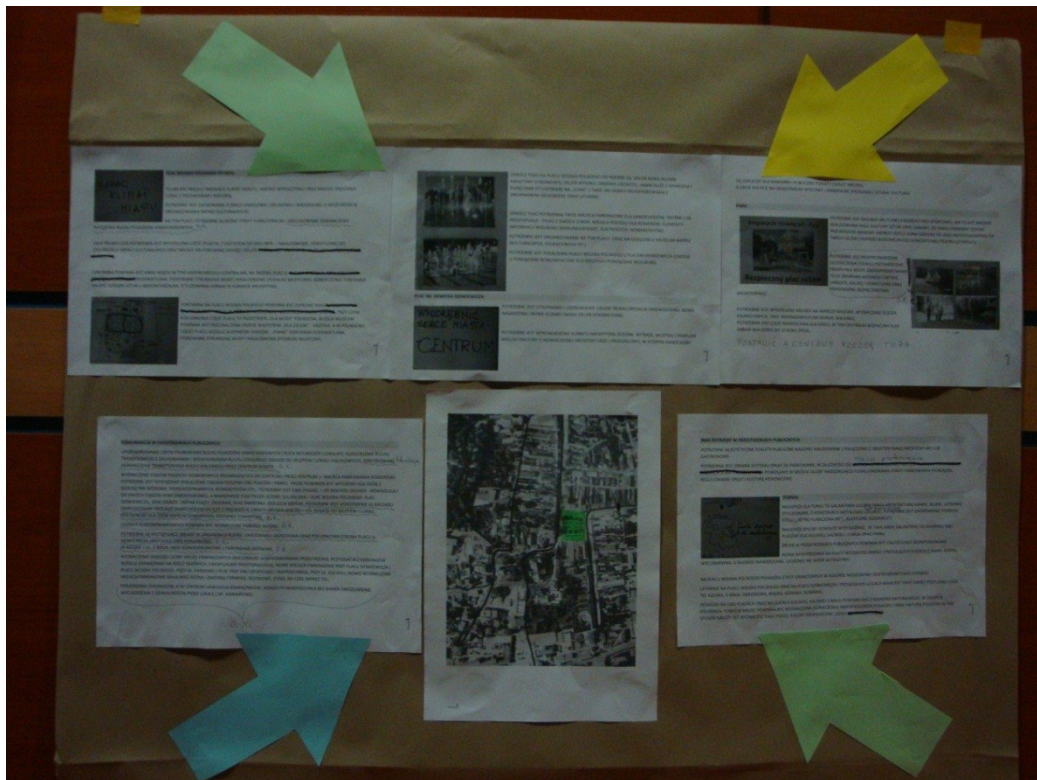

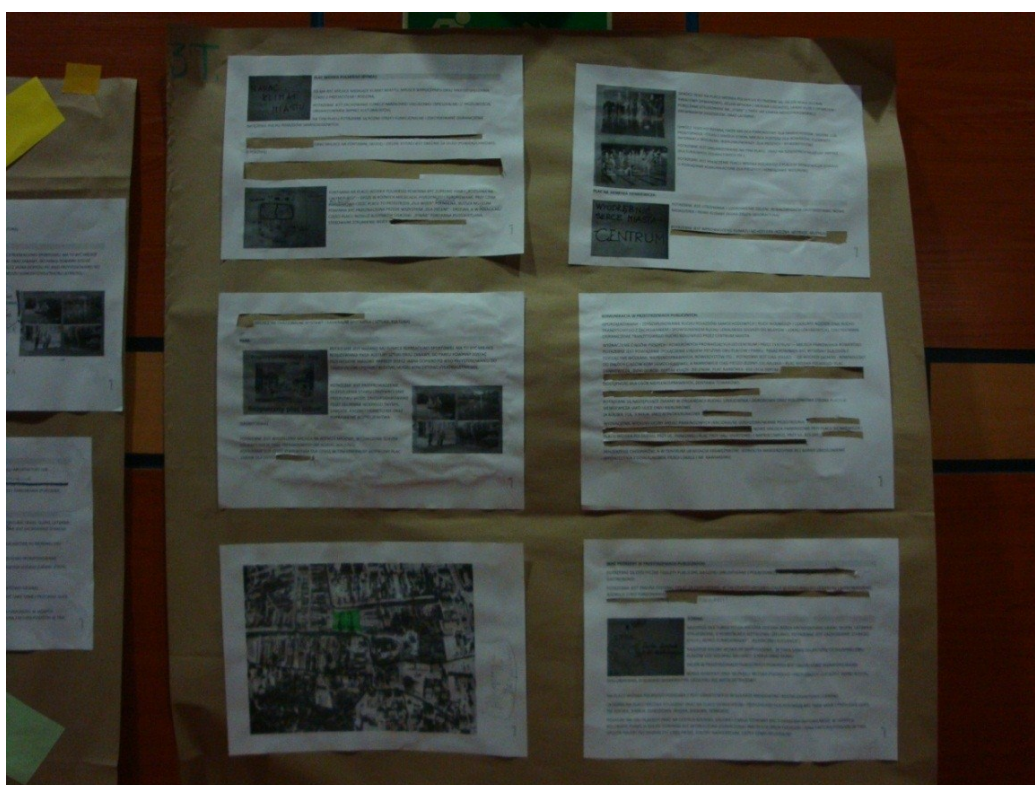
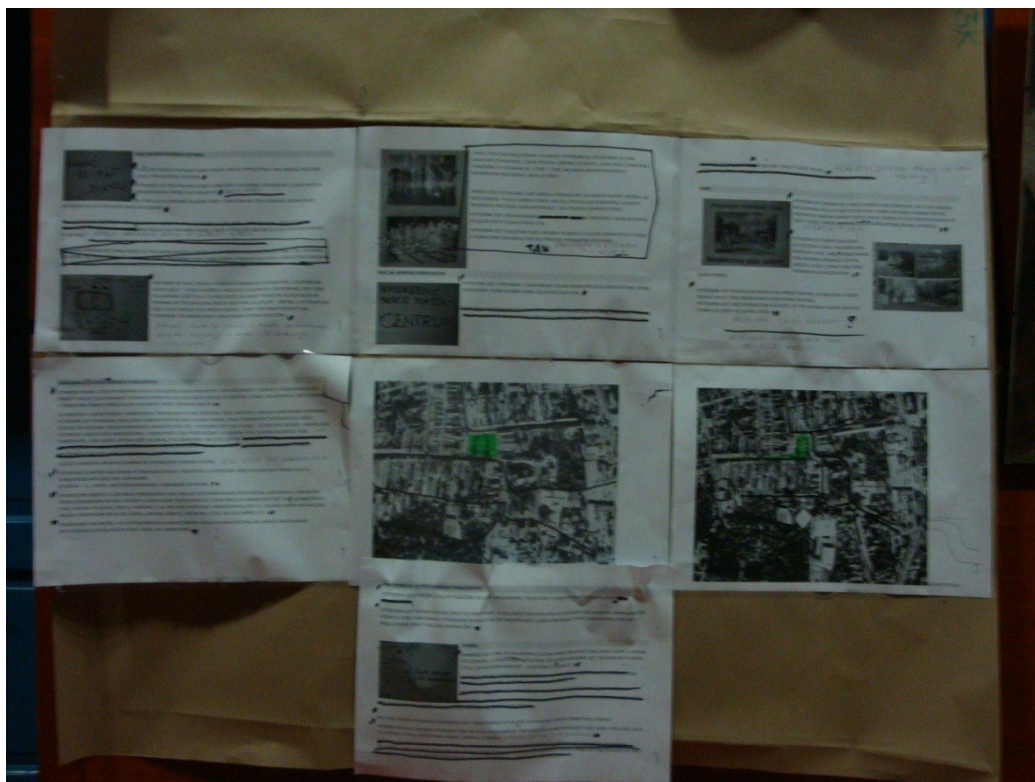
Fot. 7 ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO.

Fot. 8 ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO –PRACA JEDNEJ Z GRUP.

Fot. 9 DOKUMENTACJA PRAC OSTATNIEGO WARSZTATU: 5 WYPOWIEDZI GRUP

5. Źródła

Makowski E., Łuczak Cz.(red), 2002, *Dzieje Turku*, w serii Dzieje miast Wielkopolskiej Nr 9, Wydawnictwo WBP, Poznań

Grzeszkiewicz W. Stachowiak B., 2008, *Misterium Józefa Mehoffera w Kościele NSPJ w Turku*, Bibliotheka Turcoviana Wydawca Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, Turek.

Od projektu do dzieła, Turkowskie misterium Józefa Mehoffera, wydawnictwo elektroniczne Muzeum Rzemiosła Tkackiego w Turku (płyta CD).

Turek, Prezentacja multimedialna, Wydawnictwo elektroniczne Urzędu Miejskiego w Turku.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Turek, Uchwała Nr X/60/11 Rady Miejskiej w Turku, z dnia 19 maja 2011 w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwalonego uchwałą Nr XL/406/02 RM Turku z dnia 17 września 2002.

Lokalny Program Rewitalizacji m. Turek.

Informacje na temat całego cyklu oraz planowania zmian, w formule partycypacyjnej: strona internetowa miasta Turek: www.miastoturek.pl zakładka: KONSULTACJE SPOŁECZNE.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 PRZYKŁAD REORGANIZACJI RUCHU I ZAGOSPODAROWANIA UL.KALISKIEJ.....	9
Rysunek 2 SCHEMAT	10

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. TUREK Z LOTU PTAKA> WIDOK NA PLAC WOJSKA POLSKIEGO< PO LEWEJ KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW NSJ (źródło: UM TUREK).....	2
Fot. 2. PLAC WOJSKA POLSKIEGO, OBECNA KOMPOZYCJA PŁYTY Z CENTRALNIE USYTUOWANĄ FONTANNĄ I OSIOWO ROZPLANOWANYMI GAZONAMI. (źródło: UM TUREK).....	3
Fot. 3. TUREK, PLAC WOJSKA POLSKIEGO, JEDEN Z CHARAKTERYSTYCZNYCH BALKONÓW.....	4
Fot. 4. ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU.UCZESTNICY PRACUJĄ NAD UZGODNIENIEM WYBORU PROGRAMU	14
Fot. 5. ZAJĘCIA PIERWSZEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO –PRACA JEDNEJ GRUP.....	15
Fot. 6. REZULTATY DRUGIEGO WARSZTATU – ROZWIJANIE WYBRANEGO PROGRAMU PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	18
Fot. 7. ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO.....	18
Fot. 8. ZAJĘCIA DRUGIEGO WARSZTATU PROJEKTOWEGO – PRACA JEDNEJ Z GRUP.	19
Fot. 9. DOKUMENTACJA PRAC OSTATNIEGO WARSZTATU: 5 WYPOWIEDZI GRUP.....	21